

УГОРСЬКИЙ ВУЗОЛ ЗАКАРПАТТЯ: АХІЛЕСОВА СЛАБКІСТЬ КИЄВА І ПРИХОВАНІ МОТИВИ БУДАПЕШТА

Опубліковано: *Гай-Нижник П.* Угорський вузол Закарпаття: ахілесова слабкість Києва і приховані мотиви Будапешта // Павло Гай-Нижник – доктор історичних наук. Особистий сайт. – 2020. – 7 червня [Електронний ресурс] Режим доступу: http://hai-nyzhnyk.in.ua/doc/2020doc_uhorskyi_vuzol_zakarattia.php

Так званий угорський вузол у Закарпатті заплівся не сьогодні і не вчора і має він столітню історію, проте затягувався цей зашморг у різні часи по-різному й залежало те, власне, не лише від самої Угорщини, а й від міцності військової, економічної і політичної волі України. Від її готовності захищати власні державні інтереси та забезпечувати національну безпеку за будь-яких зовнішньо- та внутрішньополітичних обставин.

Незважаючи на широку гуманітарну участь Угорщини в житті Закарпаття, ця територія є багатонаціональною. Згідно з переписом населення у 2001 році, крім українців (1 млн) у Закарпатській області живуть угорці (151 тис. осіб), румуни (32 тис.), росіяни (31 тис.), цигани (14 тис.), словаки (5,6 тис.) і німці (3,5 тис.). При цьому, саме Берегівський район має найбільший відсоток того населення Закарпаття, яке говорить угорською (80,2%). Близько 67% населення тут – угорці. Для порівняння, в ужгородському районі їх 35%, а в мукачівському – 12%. Чому ж Угорщина досі вважає Закарпаття “своєю” територією і міркує за потрібне розширювати тут свій вплив? Угорці називають це “абсолютно європейським феноменом”, тоді як для України така постава питання неприйнятна, надто – в умовах війни з Росією.

Угорщина вже давно втручається у внутрішні справи України своєю політикою. Будапешт активно підтримує закарпатських угорців фінансово та навіть пропонує Україні дозволити їм мати подвійне громадянство. Середньомісячна заробітна платня на Закарпатті складає близько €210 євро. Через кордон угорці заробляють у середньому €955 на місяць. У тому ж Берегово місцеві жителі живуть і за українським, і за угорським часом (із різницею в годину). Дорожні та вуличні знаки написані двома мовами, а люди часто живуть із двома іменами – угорським і українським. Крім того, уряд Угорщини пропонує 0%

кредити для бажаючих почати бізнес у Закарпатті, а також фінансує освітні центри та надає безкоштовні вакцини.

У липні 2018 р. Угорщина пішла ще далі, призначивши міністра, відповідального за розвиток Закарпатської області України. Паспортний скандал розгорівся з новою силою у вересні, коли стало відомо, що таємно від української влади Угорщина таки видавала на Закарпатті свої документи. Нагадаю, що держсекретар МЗС Угорщини Л.Мадяр назвав створений волонтерами центр «Миротворець» «екстремістським українським веб-сайтом». Додам також, що сайт «Миротворець» опублікував список мешканців Закарпатської області, які отримали паспорти Угорщини, будучи державними службовцями і депутатами місцевих рад. Список складався з понад 300 прізвищ. «Вони присягнули на вірність Угорщині», – йшлося у повідомленні. Також зауважувалося, що список склали за два тижні роботи офісу «Миротворця» в Закарпатській області. На відео українці присягають на вірність Угорщині, а чиновники закликають їх приховувати факт отримання угорського паспорта від властей України. В Україні ж подвійне громадянство заборонене, але покарання за це немає жодного, що є загрозою для її національної безпеки. Не кажучи вже про те, яку освітню політику Україна провадить, зокрема, на Закарпатті. А також варто зрозуміти, чи взагалі в Україні займаються гуманітарною сферою в регіонах з багатонаціональним населенням. Адже виглядає на те, що в офіційного Києва немає ані концепції, ані стратегії етнонаціональної політики.

Оголошення ж, зокрема, Угорщиною про створення посади, яка б відповідала за Закарпатський регіон, можна і потрібно розцінювати, як підготовку до певних дій. Фактично, відбувається не втручання у внутрішні справи України, а превентивний акт агресії проти української території. Виглядає на те, що готується міністерство окупаційних територій в Угорщині. Хоча справами своїх громадян будь-яка країна опікується через консульства. Адже це є їхнім безпосереднім завданням. Передусім варто нагадати про угоди і договори, які стосуються непорушності кордонів після Другої світової війни, проте офіційний Будапешт (як і Москва) вже давно не зважає на європейську повоєнну рівновагу. Адже зараз Угорщина, практично, виступає з актом агресії проти України. І хоч наші урядовці люблять згадувати слово гібридна війна, але, вочевидь, вони не до кінця розуміють і не зробили висновки з попередніх років, зокрема щодо Криму та, так званого, російськомовного населення, і щодо можливих наслідків симетрично угорськомовного населення тощо.

Вже майже 40 років відоме таке поняття як м'яка сила. І саме цю, дуже впливову м'яку силу застосовували й продовжують провадити на наших теренах угорці, росіяни, поляки і румуни. Американський Держдеп взяв поняття м'якої сили на озброєння ще при президентові Р.Рейгані. Адже це допомагає створити в певному регіоні регіональну ідентичність закордонної держави, що нівелює загальнонаціональну або загальнодержавну ідентичність іншої країни. Таким чином ми втрачаємо спочатку гуманітарний контроль над цією територією, потім людський контроль і, фактично, номінально вона може належати ще нам, а фактично – ні. І за певних сприятливих умов міжнародної ситуації або внутрішньоукраїнської, ця територія може бути відторгнута від України на засадах демократичних нюансів європейського лібералізму. Історія нас вчить, що наслідки можуть бути такі як, наприклад, у Косово, де під час війни за допомогою сусідньої держави – Албанії – було практично відторгнута ціла історична територія, яка належала Сербії. І це все було замасковано під права людини і національних меншин.

Тож зараз національною метою Угорщини залишається відродження великої Угорщини часів Австро-Угорської імперії. Політика Угорщини на Закарпатті пов'язана з "травмою" Тріанонського договору та бажанням відродити велику Угорщину часів Австро-Угорської імперії. Проте, для розуміння історичних маніпуляцій варто повернутися в екскурс минулого. Угорці не є тубільним населенням Європи. Це фінно-угорські племена, які раніше жили між Уралом і Волгою (сучасна РФ). У IX ст. племена мадярів переселилися в степи південної України, пробули там недовго і через Карпати прийшли на територію сучасної Угорщини. Мадяри заселилися, частково асимілювавши чи вирізавши племена слов'ян, які там жили. На місці мадяри проводили досить агресивну політику з розширення роду. Зупинити просування угорських кочових племен у Європу вдалося у 955 році в битві на річці Лех. Пізніше Угорське королівство увійшло до складу Австро-Угорської імперії. Юридично угорська сторона отримала владу над Підкарпатською Руссю, тобто Українським Закарпаттям. Регіон поділили на комітати, де велася політика мадяризації населення. Після поразки Австро-Угорщини у 1918 р. в світовій війні та в результаті її розпаду, закарпатські українці провели кілька з'їздів, де висловили бажання приєднатися до ЗУНР, а потім до соборної УНР. (докладніше дивіться: [На шляху до Української](#)

державності в Закарпатті (реконструкція визвольних змагань у ХІХ - початку ХХ ст.); а також: [Ідея Соборності й українське державотворення \(1918-1919 рр.\)](#)

Однак тоді УНР вела війну на декількох фронтах. Відразу після проголошення ЗУНР Західна Україна була втягнута в українсько-польську війну. Тому на Паризькій мирній конференції, згідно з Сен-Жерменським договором, Закарпаття передали Чехо-Словацькій республіці. На своїх віче у 1919 р. закарпатські українці погодилися на входження до Чехо-Словаччини на автономних засадах. Зауважу при цьому, у резолюції Чехо-Словацької республіки було зазначено, що закарпатські українці в перспективі матимуть свій парламент і своє самоврядування. На той час на Закарпатті проживало 549 тис. місцевого українського населення (80%). У складі Чехо-Словацької республіки Закарпаття отримало політичну автономію, було створено уряд на чолі з Бродієм, який у результаті виявився угорським агентом. Після розколу Чехо-Словаччини Закарпаття проголосили державою з офіційною назвою Карпатська Україна.

У цей період Угорщина вже була союзником нацистської Німеччини – в Закарпаття прислали кілька терористичних загонів, які залякували та вирізали населення. Зрештою була бойова операція – вторгнення у Карпатську Україну. Відбулося понад 20 боїв, один із найкривавіших – під Хустом. Після окупації Закарпаття гітлерівськими союзниками – угорцями, понад 5 тисяч українських захисників Карпатської України катували у в'язницях Тячева, Великого Бичкова, Кривій (біля Хуста) та у в'язницях на території Угорщини. За роки угорської окупації до концентраційних таборів було вивезено 183 тис. 395 осіб, переважно українців і євреїв. Близько 115 тисяч з них було знищено у концтаборах. Фактично із вторгненням у Карпатську Україну та першими боями з угорцями й почалася Друга світова війна. Так із дозволу гітлерівської Німеччини Карпатська Україна була знищена, а Закарпаття було окуповане. Після Другої світової війни Закарпаття повернулося до складу України у вигляді УРСР. Але претензії Угорщини на територію залишилися (докладніше про Карпатську Україну дивіться тут: [Карпатська Україна \(Підкарпатська Русь\) 1938-1939 рр. як одна із «розмінних монет» Мюнхенського договору](#)).

Нині ж тактика фінансово-економічної та гуманітарної експансії на теренах Закарпаття є однією зі складових стратегії імперсько-історичного

реваншу Будапешта на шляху до створення Великої Мадярії, яка є новітньою національно-державною ідеєю сучасної Угорщини. Тож Угорщина цілеспрямовано веде дипломатичні та культурно-освітні бої з усіма сусідами. Для неї це стратегічна мета на майбутнє. Етнічні представники угорської меншини в інших країнах розглядаються урядом Мадярії як система впливу та покрокового опанування іншими територіями. Україна у цьому плані не є винятком, хоча й не має потужної громади угорців на своїй території. Самі угорці говорять, що вони живуть у країні, оточеній угорцями. Відповідно, угорські меншини є не лише в Україні, а й у Словаччині, Румунії та Сербії. Найбільша угорська громада – в Румунії (майже 1,3 млн), Словаччині (520 тис.), Сербії (295 тис.), а потім уже йде Україна (95 тис.). В Австрії про них не йдеться, оскільки там Угорщині не вигідно цю тему підіймати. Румунія та Словаччина є членами ЄС, тому будь-які негативні заходи на їхній території можуть призвести до відповідних негативних реакцій всередині ЄС. З Сербією ситуація інакша: там угорська окупація під час Другої світової війни була пов'язана з воєнними злочинами. Тому діяти в такий спосіб проти Сербії – значить цю тему знову порушувати. Крім того, Бухарест, Братислава та Белград жорстко провадять свою національну політику і доволі агресивно відповідають на будь-які спроби Будапешта впливати на гуманітарну, етно-культурну ситуацію на теренах цих країн. Україна ж виступає тут слабкою ланкою.

Контекст угорської політики на Закарпатті, насправді, досить прозорий. Йдеться про покрокове завоювання прихильності жителів за рахунок соціально-економічних аспектів. Також йдеться про політику м'якої сили, тобто культурну експансію зі створення власного анклаву на території іншої держави, нібито визнаючи її суверенітет. Це схоже на міну уповільненої дії: відторгається територія економічно, культурно, культурно-політично й освітньо. Нове покоління виростає на українській території, повністю морально-етично й світоглядно ізольоване від України. Воно не тільки не знає української мови, воно не усвідомлює себе українцями, тобто набуває угорської самоідентичності й вже розглядає Україну як державу-окупанта. Акції Угорщини на Закарпатті – ізоляція людей від українського простору, видача паспортів, складання присяг – це пряме втручання у внутрішні справи України. А призначення міністра у справах Закарпатської області України – це ніщо інше, як прихований акт агресії.

Союзницею Мадярщини при цьому є Московщина, з якою Україна веде багаторічну гарячу війну і яка розігрує т. зв. «русинську» карту у Закарпатті. Проте Будапешт діє більш винуканіше, ніж Москва, попутньо примітивно шантажуючи Київ то блокадою вступу України до ЄС, то завадами на шляху до НАТО. Паралельно Угорщина агресивно діє у гуманітарній сфері. І як тільки Україна (вірніше, її безхребетна влада) робить крок назад або створюється вакуум державної волі, Угорщина робить півтора кроку вперед. Фактично, сусідня країна здійснює покрокове опанування українськими територіями. Угорщина як раніше, так і зараз не може мілітарною силою протиставити щось Україні. Тому вона обрала дуже гарний метод – покрокового опанування. Таким чином Угорщина наступає нам на пальці, змушуючи нас знову відступати на крок. І саме це називається покроковим опануванням території. Ба більше! В українському законодавстві немає поняття національної меншини, а також національності в паспортах. Це створює нормально-поступальний ґрунт для маніпуляцій. Адже економічно розвинутіша країна може розігравати карту нацменшин, незважаючи на те, чи є представник тієї чи іншої національності саме їхньою меншиною чи ні. Це підтверджують карти поляків, подвійне громадянство з Румунією, Польщею, Угорщиною, Російською Федерацією тощо. Таким чином під українську державність підкладається міна уповільненої дії, яка рано чи пізно вибухне у тій чи іншій ситуації. І проблема ця не освітньо-етнографічна, а є питанням національної безпеки й угорський вузол є лише одним з кластерів матриці майбутніх викликів та загроз, що вже тепер висуває сьогоднішня перед державою Україна.

